

Ivan Platovnjak, ur. Karel Vladimir Truhlar: pesnik, duhovnik in teolog. Znanstvena knjižnica Teološke fakultete 36. Ljubljana: Župnijski urad Dravljje; Teološka fakulteta, 2013. 112 str. ISBN 978-961-6748-25-4.

V uvodu k zborniku prispevkov, zbranih ob obletnici rojstva prof. dr. Vladimira Truhlarja, ko je Teološka fakulteta UL organizirala simpozij o njegovem delu in življenju, je jezuitski provincial Milan Bizant zapisal o svojem sobratu: »Njegova ustvarjalna osebnost in delo sta izžarevala svežino, novost, drznost, globino. Šele iz razdalje več desetletij pa je mogoče prepoznati resnični pomen njegovih stopinj in zaslutiti še rastoče sadove. Truhlarjevo delovanje je bilo usmerjeno v evropski prostor, v slovenski domovini pa je bil Truhlar manj poznan. Zato je še toliko bolj pomembno, da ga globlje spoznavamo.« (7) K temu bo zagotovo pripomogla zbirka devetih znanstvenih razprav, ki vključujejo Truhlarjevo pesništvo, duhovnost, teologijo in duhovništvo. Dodana sta kratek življenjepisa in njegova bibliografija. Pri tem je treba tudi izpostaviti, da prihajajo avtorji iz najrazličnejših ozadij, od profesorjev iz Rima, kjer je prof. Truhlar ustanovil inštitut za duhovnost, do pesnikov in raziskovalcev pesništva, do njegovih dedičev doma na področju duhovnosti in teologije. To delo torej v vsej širini predstavi pomembnega oblikovalca slovenske teološke misli, še bolj pa svetovne razsežnosti njegovega vpliva na duhovno teologijo. Vsi prispevki izhajajo iz široke družbene konotacije, ki poleg duhovnega človeka vključuje tudi umetnika – pesnika.

Prva dva prispevka prikažeta Truhlarjevo pesniško dejavnost. France Pibernik v prispevku *Pesniško delo Vladimira Truhlarja* spregovori o težavnosti umeščanja njegove poezije v slovenski prostor. Predstavi nastajanje in literarne značilnosti njegovih šestih pesniških zbirk. Ko jih avtor umesti v nadaljevanje slovenske religiozne lirike, ne pozabi poudariti, da govorimo o globokem prepletu s takrat moderno evropsko liriko, ki si je v Sloveniji šele utirala pot. Postavi ga v Kocbekov in Udovičev krog, saj je s svojo globino in sodobnostjo bistveno vplival na povojno ustvarjanje na tem področju, še posebno zato, ker je »zoper konvencijo postavljaj drugačen pogled na človekovo eksistenco in njegovo avtonomnost. Skušal se je prebiti do dejanskega človeškega odnosa do Najvišjega, do dejanske povezave.« (24–25) Človekovo notranje doživljanje izhaja iz njegove dejavnosti in zato to ni zgolj neka vase zaprta poetika, ampak kritično vrednotenje sebe v odnosu do sveta. Truhlar je znal upesniti svojo kritičnost tudi do Cerkve in do avtoritet v njej, a ga to ni odvrnilo, da ne bi še bolj iskal temeljev vsake duhovnosti.

Če je Pibernik ostal bolj pri literarni analizi njegovih pesniških zbirk, ga Denis Poniž v prispevku *Položaj Truhlarjeve poezije v sodobni slovenski liriki* umešča v zgodovinsko-literarni okvir povojnega obdobja. Izhaja iz njegove dvojne tujosti: iz zdomstva in iz katolištva, saj je to po avtorjevem mnenju tudi vplivalo na njegov šibki vpliv na sodobno slovensko pesništvo. Začetek prispevka posveti spraševanju o smiselnosti vrednotenja nekega ustvarjalnega opusa z vi-

dika družbene sprejetosti, saj je ta sprejetost vedno ideološko zaznamovana, še posebno slovenska po drugi svetovni vojni. Prav zato zavrača klasično delitev slovenske literature na matično, na zamejsko in na zdomsko. Pesništvo nosi v sebi sporočila, ki presegajo meje in vse kategorije, ki se jih domislijo tako ali drugače obremenjeni kritiki, kakor je zelo očitno prav pri Truhlarju. Ugotavlja, da je v dobi sentimentalnega humanizma in nihilistično-pesimistične negacije vzvišenega revolucionarnega pesništva Truhlar pravo nasprotje: »Truhlarjeva lirika pa odkriva tisto dimenzijo v človeku, ki sta jo obe omenjeni smeri zanikali, pravzaprav spregledali: da je človek duhovno bitje, da ne more eksistirati brez transcendence in da je poezija prostor, kjer je tako existenco mogoče udejanjiti na najboljši možni način.« (33) To alternativnost na slovenski sceni mu je priznal tudi Kocbek. Tako stopa Truhlar po tako imenovani tretji možnosti povojnega literarnega ustvarjanja skupaj z Antonom Vodnikom, z Udovičem in s Kocbekom. Prva avtorja ugotavljata njegovo široko poznanje svetovne moderne in predvsem italijanske lirike. Pri tem izpostavljata duhovno razsežnost njegove besede, ki zmore v preprosti metaforiki izraziti človeka v njegovi bivanjski drži pred čudenjem. Kljub majhnemu poznanju in odmevu v slovenskem pesništvu Poniž na koncu ugotavlja: »In če se na koncu vprašamo, kje je torej mesto, na katerem stoji Vladimir Truhlar, moramo odgovoriti, nemara malce paradokсно, »na točno tistem, na katerem mora stati.« (37)

V naslednjih razpravah se ta trditev še bolj potrdi; ne govorimo več o neki obrobni vlogi, saj te razprave prinašajo pred nas Truhlarjev prispevek na podro-

čju duhovne teologije. Lojze Bratina ga v razpravi *Izkustvena teologija Truhlarja – pesnika, duhovnika in pričevalca* umešča v duhovno teologijo, ki jo opredeli kot tisto, iz katere je sam tudi živel in pričeval. Prepletenost z jezuitsko vzgojo in s koncilskim dogajanjem ga je usmerjala v doživljanje Kristusa kot poti življenjske samouresničitve človeka. »Človek doživlja svet in sebe znotraj doživetja Boga in Kristusa. V dogajanju religioznega doživetja se nadpredmetne vsebine pretakajo skozi misli in čutenja.« (43) Prav ta globoka religiozna izkustva bi nam lahko, po mnenju avtorja, danes pomagala k poenotenju sprejemanja krščanstva v občestvenosti Cerkve in prepletenosti današnjega časa.

To življenjsko duhovnost izpostavi Marko Ivan Rupnik pod naslovom *Karel Vladimir Truhlar in poglobitveni proces vere*, ko ga umešča v okvire dogajanja okrog drugega vatikanskega koncila in sodobne teologije, še posebno ker se razmerje do tradicije še zdaleč ni postavilo na pravo mesto niti danes, ko mnogi »tradicionalisti« vidijo le izročilo zadnjih treh stoletij, pozabljajo pa na prvo tisočletje krščanstva. Za živo vero je potrebna odprtost, ki jo za sodobnega človeka najlaže dosežemo prek simbolne govornice; to je Truhlar prek svoje poezije živel in pričeval. Njegovo iskanje duhovnega v slovenskih ustvarjalcih je prav temu namenjeno in kljub takratnim kritikam, da hoče vse narediti katoliško, Cankarju ali Kosovelu njegov pristop nič ne odvzame, ampak ga lahko le obogati.

Szentmártoni, profesor in eden od Truhlarjevih naslednikov na Inštitutu za duhovnost gregorijanske univerze v Rimu, s prispevkom *Mystical experience – a search for the love of God*, postavi

mistično izkušnjo v področje sistematičnega teološkega raziskovanja in vpliva te umestitve na razvoj teologije duhovnosti. V luči Jamesove filozofsko-psihološke opredelitve religioznega izkustva gre Truhlar dlje, saj analizira prvi pogoj mistične duhovnosti, ki je v mističnem izkustvu blizu vsakemu človeku in preprostem življenju. Prav njegovo preučevanje mističnega izkustva kot nekakšnega temelja vsakršnega religioznega je še danes ena glavnih usmeritev raziskovanja Inštituta za duhovnost, ki sega od mistike vsakdanjega življenja do mistike trpljenja.

Ivan Platovnjak v prispevku *Truhlarjevo razumevanje vključenosti telesa v duhovno življenje* predstavi povezanost njegove duhovnosti s telesnostjo, z navzočnostjo žive izkušnje, ki je temelj mistične duhovnosti pri konkretnem človeku. »Vladimir Truhlar je prepričan, da se hoče Bog izraziti tudi v človekovem telesu in po njem, s tem ko prešinja človekovo telo s svojim ritmom, mirom, skladnostjo, odprtostjo, sproščenostjo in prosojnostjo.« (74) Za njegovo duhovno teologijo je značilno temeljno prepričanje, da Bog prežema človeško telesnost in prek tega stopa v zavest in v življenje posameznika in skupnosti.

Igor Bahovec v kontekstu sodobnega razumevanja vloge religije v družbi in v iskanju alternative zgolj statistični metodologiji pri sociologiji religije v prispevku *Truhlarjeva izkustveno-racionalna metoda duhovne teologije in njen pomen za osebno duhovno rast in refleksijo družbe* razume Truhlarja kot pionirja. V primerjavi s sociologom Sorokinom ga lahko umestimo med tiste, ki v prehodnem obdobju človeštva odkrivajo nove možnosti, in to predvsem duhovne. Te možnosti presegajo konstruk-

te gole znanstvenosti in vključujejo ideacijo, simbol, izkustvo v temelje življenja in raziskovanja. Znanje, ki hoče biti v službi človeka in tako celovito ne more mimo modrosti, sadu prave duhovnosti.

Pod naslovom *Dimenzije teologije dela pri k. Vladimirju Truhlarju* predstavi Rafko Valenčič razumevanje dela v njegovi teologiji in uporabnost tega v oznanjevanju teologije odrešenja celotnega človeka pri pastoralnem delu. »To, kar človeku pomaga na poti k odrešenju v območju dela in dejavnosti, se vnaša tudi v red narave. Tisto, kar odrešuje, je ljubezen do Boga, človeka, Božjih stvaritev.« (93) Prav prepletenost dela in doživljanja odrešenja je lahko temelj pastoralnega pristopa v svetu, obsedenem z delom in z užitkom. Samo dejstvo odprtosti odrešenju lahko pomaga pri iskanju skupnega dobrega, ki bo vodilo pri preseganju ekoloških in družbenih težav, povzročenih prav z delom.

Janez Juhant opozori v prispevku *Vladimir Truhlar – Drugi vatikanski cerkveni zbor in Slovenci* na Truhlarjevo kritičnost in jo poveže s Küngovo kritiko Cerkve danes. Čeprav je težko primerjati obe kritiki, saj je prva duhovna in spodbuja notranje izhodišče v vsakem od nas, druga pa izhaja iz družbeno-strukturnih temeljev, je zagotovo mogoče – če ji dodamo moč Truhlarjeve duhovnosti – iti nazaj k pozivom in pobudam prenove drugega vatikanskega cerkvenega zbora. Avtor ga umešča tako v politično, v družbeno in v cerkveno dogajanje njegovega časa in ugotavlja, da ni mogel biti sprejet, saj je bilo povsod in je še danes premalo prostora za dialog, ki bi temeljil na pristni duhovnosti.

Celotna knjiga ima poenoten znanstveni aparat in odseva kompetentnost

vključenih avtorjev in njihovih razprav s številnimi referencami. Čeprav je malo konkretnih predlogov za aplikacijo Truhlarjeve misli pri sodobnem oznanjevanju, je mogoče iz že napisanega sklepati, da bi v času, ko je težko govoriti o veri in o Bogu, prav Truhlar s svojo duhovnostjo zmozel nagovoriti tiste, ki iščejo v »preddverju« Cerkve. Zato ta zbirka razmišljanj lahko pripomore k večji nav-

zočnosti duhovnosti v sodobni slovenski teološki misli in morda k odprtju možnosti za nadaljnje raziskovanje tega pomembnega misleca iz naše polpretekle zgodovine, saj bi mogla prek duhovnega in pesniškega izkustva pokazati na vrata h Kristusu tudi tistim, ki slutijo božji nagovor, a ga ne prepoznajo.

Janez Vodičar

Larry Wolff. *Inventing Eastern Europe: The Map of Civilization on the Mind of the Enlightenment*. Stanford: Stanford University Press, 1994. XIV in 419 str. ISBN-13: 978-0804727020.

Prihodnje leto bo minilo dvajset let od objave vplivne, a v Sloveniji malo znane knjige o »iznajdbi Vzhodne Evrope«. V tej znanstveni raziskavi osvetljuje zgodovinar Larry Wolff filozofske, religiozološke in kulturološke vidike o tem, kako je nastajal izraz Vzhodna Evropa. Prebujanje zanimanja za to klasično dele je še posebno primerno, saj akademski in drugi krogi precej nenatančno in včasih zavajajoče uporabljajo geografske izraze, kakor so »Zahodni Balkan« ali »Vzhodna Evropa«, »Srednja Evropa« in »Zahodna« Evropa. Medtem ko sama struktura Wolffove knjige morda v polnosti ne podpira njegove teze, da je »Vzhodna Evropa« intelektualni izum Zahoda, si zasluži knjiga pomembno mesto v akademskih razpravah in v učnih načrtih. To še posebno velja za znanstvena področja, ki uporabljajo politično, eklesiološko in zgodovinsko terminologijo »Vzhodne Evrope«.

Knjiga »Inventing Eastern Europe« analitično predstavi glavne miselne okvire, prek katerih je um evropskega razsvetljenstva poskušal razumeti vzhodne sosedne, ki so do tedaj pomenili temu umu uganko. Kakor izraz »um razsvetljenstva« v naslovu nakazuje, področje avtorjevega raziskovanja ni Vzhodna Evropa, temveč njen zahodni sosed. Wolff trdi, da je Vzhodna Evropa kulturna konstrukcija in intelektualna iznajdba razsvetljenstva (prim. str. 356). Po njegovem so »Vzhodno Evropo« iznašli razsvetljeni filozofi, sama ideja »Vzhodne Evrope« pa naj bi prišla iz Voltairovih filozofskih razprav.

Wolffova študija je pomemben dodatek k žanru, ki ga imenujemo iznajdba tradicije. Prek analize smernic in pristranskosti razsvetljenstva pokaže Wolff na zgodovinski zasuk glede razumevanja razmejitve evropske celine. Od renesanse dalje je meja med barbarstvom in civilizacijo potekala med severom in jugom. Razsvetljenstvo je izumilo novo os: to je fiktivna in razumarska razdelitev med Vzhodom in Zahodom.

Prepričljiva teza o iznajdbi Vzhoda pomeni enega pomembnejših prispev-